

CARTA pentru CULTURA VIE

Coaliția Sectorului Cultural Independent

CARTA pentru CULTURA VIE

www.culturavie.ro

Editor general: Raluca Pop

Editor asociat: Ștefania Ferchedău

Contributori: Cosmin Manolescu, Bogdan Dima, Rarița Zbranca, Corina Răceanu

Design publicație: Daniela Pălimariu

Un document realizat de Coaliția Sectorului Cultural Independent
în cadrul proiectului VOT CULTURA 2012,
finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Un proiect organizat de:

Coaliția Sectorului Cultural Independent și
Asociația MetruCub – resurse pentru cultură

În parteneriat cu:

Fundația Gabriela Tudor, Fundația AltArt, Institutul Intercultural Timișoara

Mulțumiri tuturor susținătorilor Cartei.

CUPRINS

REZUMAT EXECUTIV	9
CAPITOLUL 1 CULTURA VIE ÎN ROMÂNIA	13
1.1. CE ESTE CULTURA VIE?	15
1.2. SITUAȚIA REALĂ A CULTURII ÎN ROMÂNIA	17
1.2.1. Date statistice	17
1.2.2. Miturile despre cultură	20
1.2.3. Problemele principale ale culturii românești	21
1.3. IMPACTUL POZITIV AL CULTURII VIE ASUPRA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI	25
1.3.1. Îmbunătățirea sistemului de educație	25
1.3.2. Dezvoltarea turismului	25
1.3.3. Dezvoltarea individului și a societății	26
1.3.4. Dezvoltarea relațiilor externe prin diplomația culturală	27
1.3.5. Dezvoltarea economiei naționale și locale	28
CAPITOLUL 2 PRINCIPIILE GENERALE PENTRU SPRIJINIREA CULTURII VIE	31
2.1. UN SISTEM JUST ȘI EFICIENT DE FINANȚARE PUBLICĂ	33
2.2. BUNA GUVERNARE ÎN POLITICILE CULTURALE	33
CAPITOLUL 3 MĂSURI CONCRETE PENTRU DEZVOLTAREA CULTURII VIE	35
3.1. CE POT FACE AUTORITĂȚILE CENTRALE?	37
3.1.1. Autoritățile centrale executive	38
3.1.2. Parlamentul României	40
3.2. CE POT FACE AUTORITĂȚILE LOCALE?	41
3.3. REFORMA SISTEMULUI DE FINANȚARE PUBLICĂ PENTRU PROIECTELE CULTURALE	42
SURSA INFORMAȚIILOR	45

CARTA PENTRU CULTURA VIE este o pledoarie argumentată pentru un alt mod de a face și de a sprijini cultura în România.

Documentul este lansat în perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din decembrie 2012 de către Coaliția Sectorului Cultural Independent în cadrul proiectului VOT CULTURA 2012 finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

REZUMAT EXECUTIV

Despre cultura vie și impactul pozitiv deosebit pentru societatea românească și statul român

CULTURA VIE, văzută ca subramură a culturii, desemnează cultura dinamică, emergentă, cea care contribuie activ la dezvoltarea tuturor sectoarelor de activitate dintr-o societate modernă, care evoluează odată cu societatea umană și care îi exprimă artistic vitalitatea și noutatea.

Domeniile sociale în care cultura vie contribuie sunt variate:

- » ne determină să ne uităm onest la cine suntem și contribuie la moștenirea spirituală pentru generațiile viitoare;
- » facilitează dialogul real dintre oameni, dintre arta românească și alte culturi sau comunități culturale; dezvoltă și asumă, astfel, noi identități;
- » contribuie la oferirea unei educații de calitate, bazate pe creativitate și diversitate;
- » crește atractivitatea orașelor prin livrarea unor produse și servicii artistice provocatoare și incitante;
- » sprijină producția și livrarea unor servicii sociale pentru grupuri de risc/grupuri vulnerabile;
- » asigură reprezentarea și oferă o voce celor care sunt discriminați, oprimați sau marginalizați în societatea românească;
- » contribuie la dezvoltarea durabilă a satelor, orașelor și regiunilor;
- » are un aport considerabil, dar fragil, la economia națională și cea locală.

Problemele principale ale culturii românești

Principalele obstacole în dezvoltarea unui sector cultural puternic, dinamic și eficient vizează:

- » situația neclarificată privind statutul artistului;
- » nivelul redus al gradului de angajare în sectorul cultural din România;
- » alocarea dezechilibrată a finanțărilor în sistem: între sate și orașe;

- » între organizații neguvernamentale și instituții publice; între domeniile artistice; între tipuri de evenimente și proiecte culturale;
- » consumul cultural redus;
- » ignorarea aproape completă a dimensiunii educaționale și a dimensiunii sociale a actului cultural-artistic de către legislatori și guvernanți;
- » evaluarea și cunoașterea parțială a situației sectorului cultural.

Rezolvarea acestor probleme trebuie să țină cont de două principii generale care trebuie respectate pentru sprijinirea culturii vii:

- » un sistem just și eficient de finanțare publică ce oferă șanse egale tuturor actorilor interesați să obțină finanțare pentru prestarea de servicii publice în sectorul cultural;
- » buna guvernare: transparență, consultare publică, predictibilitate a pârghiilor financiare, cicluri complete ale politicilor publice (planificare, implementare, monitorizare, evaluare) și o evaluare pe bază de merit a activității culturale.

Măsuri concrete pentru dezvoltarea culturii vii

În acest document de poziție propunem o serie de măsuri concrete de care cultura vie din România are nevoie pentru a-și realiza potențialul civic, social, economic și spiritual. Întrucât cultura vie se manifestă atât la nivel național, cât și la nivel local, soluțiile pe care le-am identificat vor fi prezentate în funcție de atribuțiile autorităților publice în domeniul cultural.

Autoritățile centrale executive ar trebui să dispună:

- » adoptarea unor proiecte de lege privind Statutul Artistului;
- » sprijinirea cercetării în sectorul cultural viu;
- » sprijinirea dezvoltării de programe și proiecte de formare profesională și mobilitate națională și internațională în sectorul cultural;
- » includerea educației artistice nonformale în cadrul programei școlare și încurajarea tinerilor atât să participe, cât și să se implice în activități artistice și creative;

- » utilizarea cu prioritate a fondurilor deja existente pentru arte pentru activități educaționale și de formare continuă a lucrătorilor în cultură;
- » includerea unei obligativități pentru instituțiile publice de cultură de a oferi cu titlu gratuit spații de repetiții și prezentare pentru profesioniștii independenți și organizațiile culturale (în prezent acestea sunt oferite doar contra cost).

Parlamentul României ar trebui să:

- » inițieze propuneri legislative proprii și/sau să sprijine proiectele de lege ale Guvernului care se bazează pe principiile culturii vii și care urmăresc să implementeze măsurile prezentate la punctul anterior;
- » disemineze informația către publicul larg, prin activitatea din circumscripțiile electorale proprii;
- » legifereze în sensul unor măsuri concrete pentru creșterea numărului de persoane care lucrează în sectorul cultural, prin încurajarea antreprenoriatului și oferirea de facilități fiscale pentru primii ani de activitate pentru organizațiile/ structurile culturale;
- » legifereze în sensul încurajării sponsorizărilor și comportamentului filantropic;
- » încurajeze competiția în furnizarea serviciilor publice conexe actului cultural propriu-zis: formare profesională, cercetare, asistență tehnică pentru accesarea fondurilor europene;
- » susțină aceste politici publice în domeniul cultural în fața autorităților locale.

Autoritățile locale pot:

- » oferi spații gratuite pentru derularea activităților culturale și încuraja instituțiile publice de cultură din subordine să facă acest lucru la rândul lor;
- » crea linii de finanțare la nivelul direcțiilor de cultură ale primăriilor locale pentru proiecte culturale cu impact local sau înființa instituții speciale pentru a îndeplini această funcție.

Pentru ca toate aceste lucruri să fie realizate este necesară reforma sistemului de finanțare publică pentru proiectele culturale, prin:

- » modificarea mecanismului de finanțare a proiectelor culturale, cu posibilitatea semnării unor contracte multianuale;
- » reglementarea perioadei de derulare și eligibilitate a activităților proiectelor culturale pe întregul an calendaristic (și nu doar în perioada mai – noiembrie, cum este în prezent, ca urmare a aprobării cu întârziere a bugetului de stat);
- » reglementarea accesului persoanelor fizice la finanțări publice de până la 5000 de euro, pentru proiecte artistice individuale;
- » adoptarea schimbărilor propuse de Coaliția pentru Sprijinirea Filantropiei Individuale: extinderea bazei impozitabile pentru sponsorizări, stimularea donațiilor mari, creșterea limitei de deducere a sponsorizărilor, creșterea procentului de direcționare de la 2% la 3% din impozitul datorat de persoanele fizice contribuabili;
- » acordarea de șanse egale organizațiilor neguvernamentale și instituțiilor publice de cultură în desfășurarea actului cultural în interes public: scoaterea la concurs a serviciilor publice prestate de instituțiile publice din România și accesul ONGurilor la competiție, pentru oferirea de subvenții publice anuale, pe bază de program.

CAPITOLUL 1

CULTURA VIE ÎN ROMÂNIA

1.1. CE ESTE CULTURA VIE?

În sens general, cultura este un fenomen social extrem de complex, un ansamblu de valori, practici, instituții, norme și tradiții. Pe de o parte, cultura se referă la capacitatea umană de a clasifica și reprezenta experiențe prin simboluri și, pe de altă parte, la modul de viață specific al oamenilor în cadrul unei colectivități care se manifestă creator. Cultura este un produs al societății și exprimă artistic tot ce au mai inventiv, creator și excepțional indivizii din cadrul unei comunități.

În acest document de poziție ne-am propus să utilizăm termenul de CULTURĂ VIE pentru a desemna plastic cultura dinamică, emergentă, cea care contribuie activ la dezvoltarea tuturor sectoarelor de activitate dintr-o societate modernă. Considerată ca fiind o subramură a culturii, cultura vie presupune o întâlnire directă a artei cu publicul. Este o cultură generatoare de prezent, este de acum și creează un *acum* în cultură.

Aceasta are un puternic element de creativitate și inovație, chiar atunci când se apleacă asupra unor fenomene sau aspecte considerate tradiționale sau clasice, fiind conectată la agenda publică prezentă și impune subiecte noi, neglijate de mass-media și agenții politici tradiționali. În ultimă instanță, cultura vie este cultura care evoluează odată cu societatea umană și care îi exprimă artistic vitalitatea și noutatea.

Ținând cont de conținutul acestui concept, susținătorii CARTEI PENTRU CULTURA VIE consideră că întregul edificiu de concepere, adoptare și implementare a politicii culturale din România ar trebui să fie supus unui proces critic de evaluare. Obiectivul final al acestui proces constă în promovarea unor măsuri concrete, care să aibă în vedere susținerea culturii vii în România, pentru îmbunătățirea vieții culturale românești și susținerea și promovarea drepturilor culturale fundamentale ale tuturor cetățenilor țării: accesul la cultură, libertatea persoanei de a-și manifesta creativitatea atât individual, cât și în cadrul unei comunități. În Constituția României accesul la cultură reprezintă un articol distinct în text, unde se spune că acest drept este garantat în condițiile legii, alături de faptul că **libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngădită și că statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.**

În absența unei culturi vii, o societate este condamnată la moarte artistică și la anchilozarea resurselor care generează creativitate. Or, o societate fără creativitate artistică, care este incapabilă să își exprime prin cultură procesul de dezvoltare identitară și contradicțiile diversității ce o caracterizează, este condamnată la stagnare, extremism și înapoiere civilizațională. Diversitatea nu poate dispărea, însă ea poate deveni, dintr-o sursă de progres și inovație, doar un motiv de conflict și disconfort, în lipsa unor contexte potrivite de expresie și posibilitate de transformare prin cultură.

ÎN ACEST SENS, MATERIALUL DE FAȚĂ ESTE O PLEDOARIE ARGUMENTATĂ PENTRU UN ALT MOD DE A FACE ȘI DE A SPRIJINI CULTURA ÎN ROMÂNIA:

- » **ÎN PRIMUL RÂND**, suntem interesați să identificăm situația reală în care se află sectorul cultural românesc după 22 de ani de postcomunism democratic.
- » **ÎN AL DOILEA RÂND**, dorim să prezentăm care sunt principiile pe care se întemeiază cultura vie și care sunt avantajele pe care o voință instituțională de susținere a culturii vii le-ar putea avea asupra celor mai importante domenii de activitate ale societății românești și ale statului român.
- » **ÎN AL TREILEA RÂND**, propunem o serie de măsuri concrete, pe care cei mai importanți actori sociali și instituționali din România ar putea să le pună în aplicare pentru salvarea, dezvoltarea și promovarea culturii românești.

1.2. SITUAȚIA REALĂ A CULTURII ÎN ROMÂNIA

Pentru a putea ajunge la soluțiile și măsurile concrete pe care susținătorii CARTEI PENTRU CULTURA VIE le propun decidenților instituționali și politici, va trebui să facem o evaluare realistă și sintetică a principalelor probleme cu care se confruntă cultura românească.

Scopul nostru este de a propune un document programatic despre cum poate fi salvată cultura românească prin sprijinirea culturii vii. Construim, așadar, un document de principii și măsuri care să modifice nu atât modul în care este reglementat sectorul cultural în România, cât mai ales modul în care sunt gândite politicile culturale de către actorii implicați.

1.2.1. Date statistice

În primul rând, este evident faptul că bugetul Ministerului Culturii a scăzut puternic în ultimii ani și că pe zi ce trece cultura devine elementul de sacrificiu invocat pentru a face economii bugetare.

O asemenea abordare este mai mult decât dăunătoare; ea este distructivă și va produce efecte negative majore în viitorul apropiat nu numai asupra activității artistice, cât și asupra calității vieții în România.

Un stat care își condamnă propria cultură, dar și sistemul de educație, la subfinanțare prin invocarea argumentului crizei economice este un stat care își subminează propriul viitor. Această afirmație trebuie interpretată ca un avertisment de bună credință al celor care reprezintă sectorul cultural în această țară.

An	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Buget MCPN (mil. lei)	775	953	1.193	689	720	703
Evoluție procentuală		+22%	+25%	-42%	+4%	-2%

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

În 2010, în România s-a cheltuit pentru cultură echivalentul a 0,73% din PIB. Prin comparație cu state precum Spania (0,66% din PIB în 2008), Italia (0,44% din PIB în 2010), Polonia (0,58% din PIB în 2008) sau chiar Bulgaria (aproximativ 0,64% din PIB în ultimii ani), Ungaria (0,57% PIB în 2009) se poate ob-

serva că nu suntem chiar ultimii în ceea ce privește alocarea bugetară pentru cultură, ceea ce ne indică faptul că problemele noastre se află altundeva **(1)**. Situația dificilă a sectorului cultural pare că persistă și este întreținută de un mix de dificultăți ce țin de gestionarea fondurilor, lipsa de transparență și lipsa de expertiză în planificarea și evaluarea proiectelor pentru a crește competitivitatea și dinamica sectorul cultural-artistic. Toate acestea indică în primul rând nevoia de reformă a gestionării resurselor financiare pentru cultură, și abia secundar nevoia de mai mulți bani. De altfel, aceasta a fost una dintre concluziile dezbaterilor avute cu diverși operatori culturali din țară în cadrul proiectului VOT CULTURA. Cu alte cuvinte, nu doar la nivel teoretic, ci și la nivel de percepție, operatorii culturali consideră că strategia (sau lipsa acesteia) reprezintă un element cheie.

În al doilea rând, așa cum rezultă din datele Administrației Fondului Cultural Național (AFCN), putem observa că majoritatea proiectelor de educație și intervenție culturală care au primit finanțare au ca beneficiari organizații neguvernamentale. Astfel, ponderea acestor organizații din totalul beneficiarilor finanțărilor pentru astfel de proiecte a fost în ultimii 4 ani în total de 2 ori, respectiv de 5 ori mai mare decât cea a instituțiilor publice, în ciuda faptului că educația culturală este, prin lege, responsabilitatea celor din urmă **(2)**.

În al treilea rând, aceste cifre ne oferă un prim indiciu clar cu privire la modul în care poate fi soluționată una dintre cele mai importante probleme ale investiției publice în cultură în 2012: **sistemul de finanțare**. Astfel, cifrele de mai sus devin un argument extrem de puternic în favoarea sectorului cultural privat non-profit, care reușește să conceapă proiecte din ce în ce mai interesante și mai convingătoare. Acesta, alături de argumentele anterior formulate legate de lipsa de eficiență a utilizării alocațiilor bugetare de către o mare parte a instituțiilor publice de cultură, este un motiv solid pentru dedicarea în exclusivitate a fondurilor AFCN către sectorul cultural privat non-profit.

Sursele publice de finanțare pentru organizațiile neguvernamentale au dispărut, s-au diminuat sau stagnează, iar, ca regulă generală, față de perioada 2007-2009, au devenit mai netransparente. În ciuda faptului că instrumentul 2% a început să fie utilizat pe scară din ce în ce mai largă și în România, acesta nu este încă un instrument real de susținere a activităților culturale. În 2010, de exemplu, doar 15% dintre cei care au direcționat această sumă au ales organizațiile cu profil cultural, artistic, sport sau recreere, iar sumele virate au fost în cea mai mare măsură sub 100 lei **(3)**. De asemenea,

fondurile publice locale, cum sunt cele oferite de primării, au devenit surse de finanțare pentru proiectele proprii sau pentru cei dispuși să meargă să-și prezinte informal proiectul în fața decidentului. Este regretabil, de exemplu, că ArCuB - Centrul de Proiecte Culturale al Municipiului București a devenit din finanțator, operator cultural și în acest sens a reunit funcția de finanțare cu cea de implementare, un principiu revolut de realizare a politicilor culturale locale urbane.

Un calcul estimativ arată că în prezent, în România, raportul dintre finanțarea publică la care organizațiile neguvernamentale sunt eligibile să aplice și cea exclusiv pentru instituții publice este profund dezechilibrat. Dacă în cazul finanțării oferite transparent și pe bază de concurs de către MCPN suma este de 0,001 % (1 milion de lei pentru toată cofinanțarea acordată pentru participarea la Programul Cultura al Uniunii Europene), restul finanțărilor publice la nivel național (bugetul acordat de Administrația Fondului Cultural Național, Centrul Național al Dansului București, Programul Cantemir al Institutului Cultural Român) ajungeau în total la un buget de 3.229.800 lei în 2011.

Procent din bugetul Ministerului Culturii alocat programelor culturale realizate de instituțiile publice

99,95%

Valoarea procentuală a bugetelor cumulate pentru proiecte culturale ale principalilor finanțatori publici la nivel național, din bugetul MCPN

0,05%

Lipsa unei alocări financiare echilibrate și care să ofere șanse organizațiilor neguvernamentale culturale să acționeze ca performeri ai serviciilor publice culturale a condus în ultimii ani la o scădere dramatică a organizațiilor care activează în domeniul cultural. Scăderea bruscă a numărului de organizații culturale active în perioada 2007-2008 este dramatică. Dacă în 2007, 942 astfel de organizații au depus bilanțul la sfârșitul anului financiar, în 2008 numărul acestora era de doar 91, o scădere de 90% **(4)**! Chiar și în aceste condiții, organizațiile culturale reușesc să realizeze proiecte importante pentru domeniul cultural – artistic, să se reinventeze, iar organizații noi apar în fiecare an.

În concluzie, putem constata că România este încă departe de liberalizarea serviciilor publice de cultură, pentru care există încă un foarte puternic monopol al instituțiilor publice. Ca urmare a acestei situații și în ciuda deschiderii posibilităților de acces la fondurile europene sau ale unor programe punctuale și sporadice de Responsabilitate Socială Corporativă pentru cultură,

starea financiară dificilă a sectorului cultural independent rămâne o realitate cu efecte dramatice asupra culturii vii, a inovației artistice și a modernizării actului creator.

1.2.2. Miturile despre cultură

În perioada postcomunistă s-a evidențiat și întărit un mod eronat de a gândi cultura în România. Ca practică, cultura a fost primul segment la care autoritățile au apelat pentru a reduce din fonduri, și așa subdimensionate, la fiecare rectificare bugetară. Principalele două mituri care au stat în spatele acestor decizii au fost: CULTURA NU COSTĂ și CULTURA NU ARE IMPACT.

“Cultura nu costă”

Cultura vie este rezultatul unor activități inovative și creatoare, care se nasc în spațiile neinstituționalizate, în libertate. Însă realitatea este că în Europa, și mai ales în țările postcomuniste, fără o tradiție filantropică puternică și unde este nevoie în continuare ca serviciile publice culturale să fie asociate nevoii de modernizare a întregii societăți, sprijinul financiar public al statului este obligatoriu. Aceasta se poate realiza prin finanțări directe sau indirecte (facilități fiscale), care să sprijine atât cultura vie, cât și actanții culturii vii – organizații și artiști independenți. Ministerul Culturii și Patrimoniului Național dispune anul acesta de un buget de 703 535 902 lei. Spre comparație, bugetul Ministerului Apărării Naționale de 4.418.600.000 lei. Plătim de 6 ori mai mult pe arme decât pe cultură **(5)**.

“Cultura nu are impact”

Acest mit este, poate, cel mai distructiv pentru cultura românească. Într-o societate orbită de nevoia acumulării materiale, s-a încetățenit falsa idee că politicile culturale sunt ultimele în fața altor măsuri de natură socială sau economico-fiscale, un divertisment sau un moft elitist vetust. În acest sens sunt alarmante sondajele realizate în rândul tinerilor care și-au luat deja false repere și modele de viață din rândul persoanelor agramate și inculte ale societății românești. Nimic mai fals: cultura are un impact dovedit la nivel social, educațional și chiar economic, însă doar pentru cine știe să investească inteligent în acest domeniu. În capitolul 1.3 al prezentului document detaliem și exemplificăm acest impact.

1.2.3. Problemele principale ale culturii românești

Din experiența noastră și din discuțiile purtate în ultimii doi ani și jumătate de activitate ca structura de advocacy în cultură la nivel național, care susține și promovează cultura vie, Coaliția Sectorului Cultural Independent a putut identifica o serie de obstacole în dezvoltarea unui sector cultural puternic, dinamic și eficient din perspectiva raportului cost-beneficii.

Situația neclarificată privind statutul artistului

România se numără printre puținele țări care nu au niciun fel de facilități fiscale, protecție socială și asigurare de sănătate pentru artiștii care își desfășoară activitatea independent (en: *self-employed artists*). Este important de menționat că în perioada 2005-2008, în urma negocierilor derulate între Ministerul Culturii și Patrimoniului Național și reprezentanții sectorului neguvernamental, a existat o facilitate fiscală care acorda artiștilor independenți posibilitatea de a aplica direct la fondurile publice licitate pentru producerea de bunuri culturale. Aceasta a fost pierdută în urma modificărilor legislative ulterioare, iar artiștii au fost obligați să devină PFA (persoane fizice autorizate), în aceste condiții pierzând din finanțările obținute 16%, impozitul datorat statului pentru orice venituri încasate de PFA.

Nivelul redus al gradului de angajare în sectorul cultural din România

Gradul de angajare în sectorul cultural din România a scăzut în toate domeniile culturale în perioada 2008-2010, ceea ce dovedește cât de vulnerabil este acest sector de activitate în absența unei viziuni integratoare cu privire la politicile culturale și a unor măsuri concertate de soluționare a problemelor de sistem **(1)**.

La nivelul anului 2009, gradul de angajare în sectorul cultural era de 0,8% din totalul populației angajate, ceea ce ne clasează pe penultimul loc în UE, media europeană fiind de 1,7%, de 2 ori mai mare **(6)**!

De asemenea, lipsa de informare cu privire la situația artiștilor care lucrează part-time, independent, au două servicii sau sunt PFA în sectorul cultural din România este dezastruoasă. Deși știm că la nivel național numărul persoanelor care lucrează independent, pe cont propriu, este semnificativ mai mare decât media europeană, nu avem o situație în sectorul cultural **(6)**. Acesta poate fi un motiv, deși cu siguranță nu este singurul, pentru care

nu există niciun fel de contextualizare a legislației activității independente pentru cei care lucrează în domeniul culturii în România.

Nu în ultimul rând, la nivelul anului 2009, România înregistra cel mai mic număr de scriitori și artiști creativi (en: *creative artists*) din UE, plus Turcia și Croația, ca procent din totalul persoanelor angajate **(6)**.

De altfel, datele Institutului Național de Statistică arată că salariul mediu net lunar al unui angajat în sectorul cultural în august 2012, atât din mediul public cât și din mediul privat, este de doar 1146 lei, la o mică distanță în coada clasamentului față de cei care lucrează în domeniul fabricării de mobilă, al activităților administrative, în hoteluri și restaurante și în activități de decontaminare, deșeuri, materiale reciclabile. Acest salariu nu este, nici pe departe, în măsură să încurajeze creativitatea, mobilitatea și dezvoltarea profesională a celor care lucrează în sectorul cultural.

Alocarea dezzechilibrată a finanțării în sistem

Ca urmare a procesului de descentralizare a serviciilor publice de cultură, aproximativ 81% din finanțarea totală se acordă de la nivelul local și doar 19% se acordă la nivel central. Între 2008 și 2010, finanțarea la nivel local a scăzut cu aproximativ 15% **(1)**.

La nivel central, doar 0,7% din totalul bugetului Ministerului Culturii merge către arte vizuale, patrimoniul național primește 22%, artele spectacolului obțin 26%, iar restul bugetului până la 100% este cheltuit pe diverse alte programe și activități culturale, care nu pot fi evaluate concret deoarece nu sunt definite **(1)**.

Finanțările pentru arta cu impact social sau educațional sunt de asemenea minimale, acestea nereprezentând de fapt niciun fel de interes pentru Ministerul Culturii și Patrimoniului Național sau pentru autoritățile locale. Acest lucru se vede foarte clar atunci când când ne uităm la situația bibliotecilor din România, la activitatea și starea căminelor culturale și la bugetul alocat ariilor tematice INTERVENȚIE CULTURALĂ, respectiv EDUCAȚIE CULTURALĂ.

Dacă în ce privește situația bibliotecilor se știe că exista un deficit de 5000 de bibliotecari în 2009 **(7)**, situația așezămintelor culturale nici măcar nu mai este cunoscută, odată descentralizarea acestora realizată. Un studiu din 2006 arată însă că *"infrastructura căminelor culturale este, în multe cazuri, precară, iar incinta căminelor este folosită pentru discoteci și periodic închiriată*

*pentru ceremonii locale (nunți, mese de pomenire, botezuri). În ceea ce privește bugetul, s-a constatat ca alocațiile locale pentru căminele culturale sunt nule."***(8)** În plus, pregătirea directorilor de cămine lasă de asemenea de dorit, aceștia fiind aleși preferențial și nu pe criterii profesionale, în mod competitiv, și dau prea rar dovadă că știu să transmită unicitatea și atractivitatea comunității rurale și să dezvolte programe utile comunității pe care o deservește. În ciuda faptului că Ministerul Culturii a prezentat proiectul "Turneu la țară" realizat de Ofensiva Generozității drept un succes al intervențiilor artistice în cămine culturale **(9)**, nicio soluție viabilă pentru arta și cultura în mediul rural nu există până acum. Singură, finanțarea anuală de la AFCN pentru ariile tematice "Intervenție culturală" și "Educație culturală" încearcă să răspundă, cu resurse minime, la o imensă nevoie socială și culturală (266.000 lei în 2012 **(2)**, 14% din tot bugetul al AFCN pentru proiecte culturale și 0,0006% din bugetul estimat al Festivalului Enescu în 2013 **(10)**).

O altă problemă pe care am enunțat-o deja vizează faptul că sectorul independent care desfășoară activități în domeniul cultural este subfinanțat, existând o discrepanță uriașă între ce se cheltuiește pentru programele culturale realizate de instituțiile statului și ce se cheltuiește pentru programele culturale derulate de organizații private și artiști independenți.

Consumul cultural redus

Gradul de participare a românilor la expoziții și muzee, piese de teatru, spectacole de muzică sau cinema este mai mic în prezent decât era în 2005, în condițiile unui vârf de participare înregistrat în perioada 2007 - 2008 **(1)**.

De asemenea, românii cheltuiesc cel mai puțin din UE pe produse și servicii culturale (ca procent din venit). Mai mult de 45% din suma cheltuită pentru produse și servicii culturale se duce către TV și radio **(6)**.

Ca un element specific, România se află pe ultimul loc în UE cu privire la numărul de cinematografe pe cap de locuitor (1 cinematograf la fiecare 184.000 de locuitori). Următoarea țară în coada listei este Bulgaria, cu 1 cinematograf la fiecare 60.000 de locuitori. Diferența este, chiar și la o simplă privire, extrem de mare **(6)**.

În această situație, nu credem că mai surprinde pe cineva faptul că suntem, în mod clar, importatori de produse culturale, cu o balanță export/import de 0,2 și un volum al exporturilor de doar 21 milioane de euro anual. România pe penultimul loc în Uniunea Europeană din acest punct de vedere, în fața

Ciprului și la egalitate cu Irlanda. Ne situăm de altfel și pe ultimul loc în ce privește procentul exporturilor culturale din totalul exporturilor naționale, iar cea mai de succes industrie culturală la export nu este nici industria cărții, nici arta vizuală cu care ne mândrim, ci este producția de instrumente muzicale **(6)**.

1.3. IMPACTUL POZITIV AL CULTURII VII ASUPRA SOCIETĂȚII ROMÂNEȘTI

Potențialul culturii vii din România este acela de a contribui la formarea, dezvoltarea și exprimarea individului în comunitate, sprijinind comunitatea să se definească sau redefiniească, să se dezvolte fluid, creând un cadru pentru multitudinea de perspective, nevoi, aspirații și expresii. Cultura vie este diversă și încurajează diversitatea, în toate formele ei.

1.3.1. Îmbunătățirea sistemului de educație

Cultura vie poate reprezenta un mijloc pentru atingerea unor obiective educaționale, de inovare în predare. Programul ȘCOALA ALTFEL este un exemplu foarte util pentru a înțelege care sunt efectele benefice ale culturii asupra educației copiilor. Programul ȘCOALA ALTFEL a fost organizat pentru prima dată în perioada 2 – 6 aprilie 2012 și a avut ca obiectiv principal implicarea copiilor, cadrelor didactice și a părinților în activități educative inedite timp de o săptămână. A fost considerat un program benefic și inovator. În cadrul acestui program, cele mai multe activități desfășurate, atât în mediul urban (82%), cât și în mediul rural (81%), au fost cele culturale **(11)**!

De asemenea, cultura vie reprezintă manifestarea unui spirit critic și recurge la spiritul critic al publicului, contribuind la o educație de calitate. Cultura vie este antiteza spiritului închisat în dogme și provoacă reflecția, și nu în-doctrinarea de la vârste timpurii în anumite canoane de gândire și comportament. Deschiderea mediului educațional către artiști și organizațiile culturale poate ajuta copiii și tinerii să aibă acces la un alt fel de cunoștințe și abilități și să se dezvolte plenar ca ființe creatoare.

1.3.2. Dezvoltarea turismului

Cultura vie poate crește atractivitatea orașelor prin livrarea unor produse și servicii artistice provocatoare și incitante pentru cetățeni, dar și pentru turiști. Însă integrarea activităților artistice și regenerarea urbană trebuie să fie realizată în mod echitabil social. Cultura vie poate reprezenta un agent al gentrificării prin atracția pe care o exercită atunci când este localizată într-un anumit spațiu geografic.

Experiența **Sibiu - Capitală Culturală Europeană** în 2007 este dovada de netăgăduit a modului în care cultura influențează dezvoltarea economică a unui oraș, inclusiv prin turism **(12)**.

În Sibiu, gradul mediu de ocupare a camerelor a crescut de la 47,3% în 2006 la 60,4% în 2007 (ceea ce reprezintă o creștere de 27,7%). Creșterea cifrei de afaceri pe segmentul de 20 de unități de cazare analizate a fost de 10,5% în 2007 comparativ cu 2006. În plus, un număr mare de unități au fost deschise în acel an, ceea ce face ca veniturile să fie mai mari. Cifra de afaceri estimată în 2007 pentru toate unitățile în funcțiune a fost de cca. 42 de milioane euro. În ceea ce privește structura turiștilor după țara de origine, se estimează că în 2007 ponderea turiștilor români a fost de 59,4%, iar ponderea turiștilor străini a atins 40,6% (ponderea acestora în totalul numărului de turiști a crescut cu 2,7% față de anul anterior).

1.3.3. Dezvoltarea individului și a societății

Cultura vie poate contribui la livrarea de servicii sociale pentru grupuri de risc/grupuri vulnerabile și reprezintă un sprijin pentru comunitățile locale dezavantajate. Cultura deține instrumente de intervenție inaccesibile direct instituțiilor statului și reprezentanților politici. Acesta este motivul pentru care cultura vie poate ajunge să schimbe viețile unor comunități sau grupuri vulnerabile sau de risc.

Un sistem personal și colectiv de valori este prin definiție codat cultural, ceea ce înseamnă că accesul la cultură este o condiție esențială pentru dezvoltarea și promovarea valorilor unei societăți democratice – libertate, egalitate de șanse, transparență, solidaritate, participare. În plus, prin participarea la activitățile artistice și proiectele culturale, cultura vie poate da o voce celor care sunt discriminați, oprimați sau marginalizați în societatea românească iar prin re-prezentare are darul de a ne determina ulterior pe toți să ne uităm onest la cine suntem ca indivizi și societate.

Nu în ultimul rând, cultura vie ne ajută să ne dezvoltăm identitar într-un mod în care puține evenimente sociale o pot face. Aceasta ne atrage, ne provoacă și ne poate spune lucruri incomode despre identitatea noastră și despre realitățile prezentului: economice, sociale, politice. Filme precum cele din noul val de film românesc au atras atenția asupra dezastrului din sistemul sanitar românesc (vezi filmul "Moartea domnului Lăzărescu" de Cristi Puiu) sau asupra tragediei interzicerii avorturilor în România înainte de 1989 (vezi "4,3,2" de Cristian Mungiu).

1.3.4. Dezvoltarea relațiilor externe prin diplomația culturală

Cultura vie are capacitatea de a genera un dialog real între arta românească și arta altor comunități. De altfel, una dintre principalele probleme cu care se confruntă cultura românească este marginalizarea – mitul "culturii mici" este un factor care afectează profund modul în care artiștii români, dar și decidenții instituționali ai politicilor culturale se raportează la spațiul cultural european și mondial. Însă există succese ale unor artiști români în plan internațional. Or, acestea trebuie privite și recunoscute așa cum au ajuns să fie declarate valoroase: *liber*.

Cultura vie are nevoie să fie susținută prin încurajarea cooperării culturale directe și prin acordarea libertății totale de creație, împreună cu dorința de a promova cultura românească conectată la publicul țării gazdă și preferințele de consum ale acesteia.

În ultimii ani, au fost organizate numeroase evenimente și au fost derulate proiecte substanțiale prin Institutul Cultural Român (ICR) în afara țării. De exemplu, la nivelul anului 2011, au fost organizate 859 de evenimente de către institutele culturale românești din străinătate, 111 evenimente în România, iar numărul celor care au participat în afara țării la acțiunile culturale a fost de 2.680.000 de persoane **(13)**.

Pentru România, succesele artiștilor și organizațiilor culturale din România trebuie să fie asumate la nivel național sau local de către instituțiile statului doar în măsura în care ele au fost rezultatul unei investiții publice strategice și bazate pe libertatea neîngrădită de creație a creatorului. De asemenea, cele câteva reușite la nivel internațional nu trebuie să constituie un motiv suficient pentru a aprecia întregă dinamică culturală drept performantă. Cultura vie are nevoie de investiții constante și strategice pentru ca aceste vârfuri să nu reprezinte o excepție, ci o stare de fapt generalizată.

Un alt exemplu care merită amintit și care dovedește că diplomația culturală este unul dintre cele mai potrivite instrumente de comunicare în plan extern îl constituie colaborările stabilite între organizații culturale și civice prin programele Transfrontaliere derulate cu fonduri europene (au fost inițiate colaborări cu Ucraina, Ungaria, Serbia, Moldova, Bulgaria). În aceste proiecte decizia de colaborare și conținutul cultural propriu-zis au fost decise de cei direcți implicați, operatorii culturali, statul român neavând un cuvânt de spus despre deciziile concrete luate la fața locului.

CULTURA VIE poate reprezenta un ambasador al României atât timp cât este lăsată să se manifeste liber.

1.3.5. Dezvoltarea economiei naționale și locale

La nivel național, contribuția industriilor culturale și creative (ICC) la produsul intern brut (PIB) al României și dinamica acestora sunt factori cruciali a căror evoluție poate influența semnificativ creșterea economică.

Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii, în parteneriat cu Oficiul Român pentru Drepturi de Autor și Institutul de Economie Națională a realizat în 2008 un studiu în care a arătat atât impactul industriilor creative asupra PIB, cât și asupra forței de muncă, comerțului extern și investițiilor **(14)**.

Astfel, conform acestui studiu, a existat o creștere semnificativă a ponderii acestor industrii în economia României, la 5,55% din PIB în 2005 prin comparație cu 3,75% în 2002. 180.450 de persoane erau angajate la firmele din industriile creative în 2005, adică 4,19% din forța de muncă activă, o cifră comparabilă cu sectoare precum construcțiile; transportul, depozitarea, comunicarea, tranzacțiile imobiliare, dar mai ridicată ca în sectoare precum mineritul (117.000 angajați) sau hoteluri și restaurante (133.000 angajați). În perioada de referință a studiului (2000-2005), numărul firmelor din industriile creative s-a mărit de peste 4,22 ori, de la 3.873 la 16.381.

Un studiu realizat ulterior, în 2011, a arătat însă că sectorul ICC este cel mai sensibil la dinamica mediului economic, deoarece bunurile culturale nu intră în prioritățile de consum de bază **(15)**. În perioada de creștere economică, sectorul ICC a avut o creștere peste media națională, în timp ce la momentul de debut al crizei economice (2008-2009) a înregistrat cea mai abruptă prăbușire. Studiile arată că această tendință se explică prin faptul că, odată asigurate nevoile de bază, există o preferință pentru consum cultural, acesta fiind pentru individ un indicator al calității (mai bune) vieții. În anul 2009, cifra de afaceri din sectorul ICC a scăzut raportat la anul precedent, dar a rămas mai mare decât cea raportată pentru perioada 2006-2007, ceea ce arată că, în ciuda crizei economice, se poate observa o consolidare și chiar o dezvoltare a pieței de bunuri culturale care trebuie întreținută și încurajată prin investiții consistente alocate pentru intervalul 2014-2020.

La nivel local, impactul culturii vii asupra economiei comunităților este în principal corelat cu vitalitatea economică a orașelor respective. Astfel, studiul "Vitalitatea Culturală a Orașelor din România" (redactat în 2010) a

urmărit să identifice indicele vitalității culturale pentru 46 de orașe cu peste 50.000 de locuitori (exceptând Bucureștiul). În topul primelor cinci orașe din punct de vedere al vitalității culturale urbane se regăsesc: Cluj-Napoca, Sibiu, Sfântu Gheorghe, Timișoara și Alba Iulia **(16)**.

Potrivit clasamentului, Cluj-Napoca, Sibiu, Sfântu Gheorghe și Timișoara sunt cele patru orașe care se detașează net față de restul. Din cele patru, Cluj-Napoca și Timișoara se regăsesc și în majoritatea topurilor economice generale în special datorită atragerii investițiilor străine și a climatului antreprenorial atractiv. În mod aproape logic aici se află marea concentrare a firmelor din economia creativă (edituri, tipărire, gestionare și prelucrări informatizate de date, radio-tv, organizare spectacole, etc.). Firmele din economia creativă sunt foarte performante și productive, în schimb susținerea publică a culturii este modestă.

Statutul de Capitală Culturală Europeană este de asemenea un cadru de manifestare a capacității culturii vii de a aduce beneficii, atât la nivelul creșterii financiare, cât și la nivelul dezvoltării infrastructurii culturale, prin participarea financiară directă a Uniunii Europene și a autorităților locale și centrale. Doar datorită unor investiții de acest gen, alături de atragerea substanțială a finanțării private, interne și externe, a fost posibilă incredibila transformare a Sibiului într-un veritabil centru pentru cultura contemporană la nivel regional și european. Datorită investițiilor publice realizate strategic a fost posibilă modernizarea teatrelor, apariția unor noi instituții de spectacol, desfășurarea de programe artistice inovatoare și creșterea interesului pentru actul de cultură.

Datele furnizate de Primăria Sibiu și studiile realizate ulterior **(12)** arată impactul pozitiv semnificativ pe care l-a avut această experiență în dezvoltarea unor indicatori socio-economici urbani prin impactul puternic asupra agenților economici locali, prin creșterea numărului de turiști și sporirea vizibilității Sibiului pe plan internațional, dar și prin atragerea de investiții în infrastructură atât din punct de vedere urbanistic, cât și din punct de vedere cultural.

Cultura vie nu poate fi însă redusă la activitatea industriilor culturale și creative. Cu alte cuvinte, deși firmele cresc vitalitatea și activitatea orașelor, acestea nu oferă decât un tip limitat de produse și servicii culturale, uneori de tipul culturii de masă, care poate fi o formă matură a culturii vii, dar care cel mai adesea este doar o reproducere a unei culturi de ieri, un reflex artistic care are nevoie de noi voci pentru a deveni cu adevărat contemporan.

Astfel, în ultimă instanță, rolul culturii este crucial pentru atractivitatea orașelor, cu relevanță atât pentru turism, cât și pentru dezvoltarea durabilă și stoparea persoanelor cu un nivel de calificare mediu și superior să migreze în alt oraș sau în altă țară (fenomenul de brain-drain). Însăși ideea de vitalitate culturală se poate baza pe un mix de ingrediente (finanțare publică pentru cultură, dinamică economică, dinamică a industriilor culturale și creative, participare și consum cultural).

Cu alte cuvinte, nu există o rețetă pentru vitalitate culturală și fiecare loc își poate dezvolta propria personalitate. Aici intervine cultura vie, care este o consecință și un generator de aici și acum, fiind profund conectată la realitățile prezentului. Cultura vie este creatoare de identitate locală, ceea ce contribuie la promovarea sentimentului de apartenență culturală la un loc și un timp.

În strânsă legătură cu impactul pe care îl are asupra creșterii economice la nivel național și local, cultura vie stimulează creșterea agenților economici, scade rata șomajului și aduce un impact pozitiv la bugetul de stat prin creșterea sumelor provenite din impozitul pe profit, taxa pe valoarea adăugată și contribuții sociale.

CAPITOLUL 2

PRINCIPIILE GENERALE PENTRU SPRIJINIREA CULTURII VII

2.1. UN SISTEM JUST ȘI EFICIENT DE FINANȚARE PUBLICĂ

Premisa fundamentală de la care plecăm vizează faptul că nu poate exista **CULTURĂ VIE** în absența unui principiu de bază: **oferirea de șanse egale tuturor actorilor interesați de a obține finanțare pentru prestarea de servicii publice în sectorul cultural.**

În opinia noastră acest principiu presupune următoarele:

- » Eligibilitatea organizațiilor neguvernamentale pentru acordarea subvențiilor anuale pe bază de concurs anual și/sau multianual, conform unui caiet de sarcini și a unui program multianual. Eligibilitatea nu trebuie să țină cont de tipul personalității juridice a applicantului, ci doar de specificul serviciului public pe care respectiva entitate îl poate oferi.
- » Eliminarea monopolului în zona formării managerilor culturali, în prezent deținut prin lege de Centrul pentru Pregătire Profesională în Domeniul Culturii.
- » Eliminarea monopolului în zona cercetării prin scoaterea la concurs a nevoilor de studii, rapoarte și analize în sectorul cultural. În prezent toate acestea sunt realizate exclusiv de Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii.

2.2. BUNA GUVERNARE ÎN POLITICILE CULTURALE

În scopul promovării culturii vii la nivel național și local, este nevoie ca toți actorii implicați în acest sector să respecte principiile de bună guvernare la nivelul sectorului cultural, astfel:

- » Îmbunătățirea calității guvernății în cultură: la nivelul instituțiilor cu rol strategic (MCPN, AFCN, ICR, CNDB) prin elaborarea și implementarea unor documente strategice. Odată adoptate, aceste documente sunt asumate instituțional și implementate indiferent de eventualele schimbări politice care intervin la nivelul conducerii sau în aparatul administrativ. În acest mod, politicile culturale din România vor avea continuitate și predictibilitate.

- » Consultarea în timp oportun a artiștilor și operatorilor culturali cu privire la modificările și inițiativele legislative specifice sectorului cultural în conformitate cu dispozițiile Legii 52/2003 privind transparența procesului decizional în administrația publică.
- » Fundamentarea deciziilor de modificare legislativă pe baza unor studii de specialitate și a datelor statistice existente.
- » Monitorizarea cheltuirii banilor publici și publicarea rapoartelor anuale ale instituțiilor publice și organizațiilor neguvernamentale de utilitate publică pe site-urile proprii.
- » Punerea în aplicare a principiilor și măsurilor de ordin general din Carta Albă a Bunei Guvernări, inițiată de Societatea Academică din România și semnată de toate partidele politice.
- » Luarea în considerare a principiului continuității în dezvoltarea de politici culturale și a comportamentelor echitabile ale organizațiilor publice cu rol strategic în domeniul culturii. Astfel, înainte de a se opera schimbări majore în managementul operativ al unor instituții publice cu atribuții în sectorul cultural este nevoie de un audit și o analiză de politici publice pentru noile direcții de acțiune.
- » Aplicarea judicioasă a legilor în ceea ce privește managementul instituțiilor publice de cultură, cu accent pe conducerile interimare ale instituțiilor și necesitatea organizării concursurilor pentru funcția de director după expirarea termenului legal al mandatului.
- » Realizarea evaluării activității instituțiilor și organizațiilor culturale, cât și a profesioniștilor angajați ai acestora, pe bază de merit și criterii profesionale clare, și evitarea invocării situațiilor de "urgență" care eludează aceste deziderate în luarea deciziilor de natură să afecteze activitatea acestora.

CAPITOLUL 3

MĂSURI CONCRETE PENTRU DEZVOLTAREA CULTURII VII

3.1. CE POT FACE AUTORITĂȚILE CENTRALE?

În acest document de poziție propunem o serie de măsuri concrete de care cultura vie din România are nevoie pentru a-și realiza potențialul civic, social, economic și spiritual. Întrucât cultura vie se manifestă atât la nivel național, cât și la nivel local, soluțiile pe care le-am identificat în urma dezbaterilor derulate în cadrul proiectului VOT CULTURA 2012 vor fi prezentate în funcție de atribuțiile autorităților publice în domeniul cultural.

În primul rând, este necesară reforma sistemului de finanțare publică pentru proiectele culturale prin:

- » Modificarea mecanismului de finanțare a proiectelor culturale, cu posibilitatea semnării unor contracte multianuale.
- » Reglementarea perioadei de derulare și eligibilitate a activităților proiectelor culturale pe întregul an calendaristic (și nu doar în perioada mai – noiembrie, cum este în prezent, ca urmare a aprobării cu întârziere a bugetului de stat).
- » Reglementarea accesului persoanelor fizice la finanțări publice de până la 5000 de euro, pentru proiecte artistice individuale.
- » Adoptarea schimbărilor propuse de Coaliția pentru Sprijinirea Filantropiei Individuale: extinderea bazei impozitabile pentru sponsorizări, stimularea donațiilor mari, creșterea limitei de deducere a sponsorizărilor, creșterea procentului de direcționare de la 2% la 3% din impozitul datorat de contribuabilii persoane fizice.
- » Acordarea de șanse egale organizațiilor neguvernamentale și instituțiilor publice de cultură în desfășurarea actului cultural în interes public: scoaterea la concurs a serviciilor publice prestate de instituțiile publice din România și accesul ONGurilor la competiție, pentru oferirea de subvenții publice anuale, pe bază de program.

3.1.1. Autoritățile centrale executive

În ceea ce privește Guvernul României, prin Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, măsurile pe care le propunem sunt următoarele:

- » Elaborarea unor proiecte de legi privind „Statutul Artistului”, care să reglementeze cadrul juridic în care artiștii își pot derula activitatea în România, inclusiv normele de aplicare și în care să se menționeze modul concret de obținere a acestui statut, dar și: (i) măsurile de protecție socială pentru artiști; (ii) asigurările de sănătate; (iii) modul de impozitare a onorariilor artistice.
- » Sprijinirea cercetării în sectorul cultural în general și în sectorul cultural viu în particular prin finanțarea de studii, rapoarte și analize care să investigheze situația, nevoile și dinamica acestui sector în sine, dar și în relație cu alte realități sociale. Aceste studii pot servi, pe de o parte, și pentru a evidenția contribuția culturii vii la dezvoltarea economică și socială. Pe de altă parte, aceste studii vor sprijini autoritățile locale și centrale pentru a putea fundamenta pe un suport real politicile și strategiile culturale viitoare.
- » În 2012 mai multe orașe din România – Timișoara, Cluj-Napoca, Iași - și-au anunțat intenția de a depune un dosar de candidatură pentru a intra în competiția pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021. Considerăm important ca Ministerul Culturii să susțină nepărtinitor aceste candidaturi atât direct, cât și indirect, prin lobby și sprijin financiar acordat operatorilor culturali și artiștilor care, prin activitatea și proiectele lor vor demonstra că ating cerințele Uniunii Europene pentru dobândirea titlului.
- » Includerea unei obligativități pentru instituțiile publice de cultură subordonate Ministerului Culturii și Patrimoniului Național de a oferi cu titlu gratuit spații de repetiții și prezentare pentru profesioniștii independenți și organizațiile culturale (în prezent acestea sunt oferite doar contra cost).
- » Acordarea de șanse egale organizațiilor neguvernamentale și instituțiilor publice de cultură în desfășurarea actului cultural în interes public la nivel național: scoaterea la concurs a serviciilor

publice prestate de instituțiile publice subordonate și accesul ONGurilor la competiție, pentru oferirea de subvenții publice anuale, pe bază de program.

- » Luarea deciziilor de finanțare a proiectelor și programelor culturale, cât și în monitorizarea și evaluarea activităților, în colaborare cu comisii consultative de experți, create cu implicarea sectorului cultural, prin nominalizare directă.
- » Descentralizarea parțială a selecției destinației fondurilor pentru proiecte culturale și editoriale ale AFCN, prin identificarea unor proiecte relevante la nivel regional.

În ceea ce privește Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, măsurile pe care le poate lua vizează:

- » Sprijinirea dezvoltării de programe și proiecte de formare profesională și mobilitate națională și internațională pentru lucrătorii din domeniul cultural (artiști, manageri, curatori, personal tehnic, cercetători, etc).
- » Implementarea de măsuri concrete pentru crearea de locuri de muncă în sectorul cultural, prin încurajarea antreprenoriatului și oferirea de facilități fiscale pentru primii ani de activitate.
- » Finanțarea de programe de terapie prin artă pentru persoanele cu dizabilități și persoanele instituționalizate.
- » Sprijinirea unor inițiative legislative privind „Statutul Artistului”, care să reglementeze cadrul juridic în care artiștii își pot derula activitatea în România, inclusiv normele de aplicare și în care să se menționeze modul concret de obținere a acestui statut, dar și: (i) măsurile de protecție socială pentru artiști; (ii) asigurările de sănătate; (iii) modul de impozitare a onorariilor artistice.

În ceea ce privește Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, acesta poate adopta următoarele măsuri:

- » Includerea în programa școlară primară, gimnazială și universitară a unor module de educație artistică nonformală, prin care, la alegere, elevii și studenții să aibă acces gratuit la ateliere de artă

vizuală, teatru, muzică și dans oferite de artiști profesioniști.

- » Asigurarea posibilității ca artiștii să fie angajați de către liceele și universitățile din România interesate să dezvolte cu prioritate componenta culturală a curriculumului.

3.1.2. Parlamentul României

Prin intermediul Comisiilor parlamentare de specialitate ale Camerei Deputaților și Senatului, dar și prin intermediul liderilor grupurilor parlamentare, parlamentarii pot sprijini cultura vie prin următoarele măsuri:

- » Inițierea de propuneri legislative proprii și/sau sprijinirea proiectelor de lege ale Guvernului care se bazează pe principiile culturii vii și care urmăresc să implementeze măsurile prezentate la punctul anterior.
- » Diseminarea informației către publicul larg, prin activitatea din circumscripțiile electorale proprii.
- » Încurajarea competiției în furnizarea serviciilor publice conexe actului cultural propriu-zis: formare profesională, cercetare, asistență tehnică pentru accesarea fondurilor europene.
- » Legiferarea în sensul încurajării sponsorizărilor și comportamentului filantropic în România prin adoptarea schimbărilor propuse de Coaliția pentru Sprijinirea Filantropiei Individuale: extinderea bazei impozitabile pentru sponsorizări, stimularea donațiilor mari, creșterea limitei de deducere a sponsorizărilor, creșterea procentului de direcționare de la 2% la 3% din impozitul datorat de persoanele fizice contribuabili.
- » Modificarea ORDONANȚEI nr. 51 din 11 august 1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, cu modificările și completările ulterioare pentru a permite:
  - accesul persoanelor fizice la finanțări publice de până la 5000 de euro, pentru proiecte artistice individuale;

- derularea activităților și eligibilitatea cheltuielilor asociate activităților proiectelor culturale pe întregul an calendaristic (și nu doar în perioada mai – noiembrie, cum este în prezent, ca urmare a aprobării cu întârziere a bugetului de stat);
- posibilitatea semnării unor contracte multianuale pentru proiectele și programele culturale.

- » Susținerea acestor politici publice în domeniul cultural în fața autorităților locale.

3.2. CE POT FACE AUTORITĂȚILE LOCALE?

Primarii, consilierii județeni, președinții consiliilor județene, precum și consilierii locali pot avea un rol extrem de important în promovarea culturii vii la nivelul colectivităților locale pe care le reprezintă și din care fac parte:

- » Includerea unei obligativități pentru instituțiile publice de cultură subordonate autorităților locale de a oferi cu titlu gratuit spații de repetiții și prezentare pentru profesioniștii independenți și organizațiile culturale (în prezent acestea sunt oferite doar contracost).
- » Acordarea unor facilități fiscale organizațiilor culturale.
- » Crearea unor linii de finanțare specială și lansarea de cereri de proiecte conform Legii 350/2005 la nivelul direcțiilor de cultură a primăriilor pentru proiecte culturale cu impact local, național și internațional.
- » Luarea deciziilor de finanțare a proiectelor și programelor culturale, cât și de monitorizare și evaluare a activităților, în colaborare cu comisii consultative de experți, create cu implicarea sectorului cultural, prin nominalizare directă.
- » În ultimii ani mai multe orașe din România — Timișoara, Cluj-Napoca, Iași — și-au anunțat intenția de a depune un dosar de candidatură pentru a intra în competiția pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii în 2021. Considerăm important ca

autoritățile locale să susțină activ aceste candidaturi atât direct, cât și indirect, prin lobby și sprijin financiar acordat operatorilor culturali și artiștilor, care prin activitatea și proiectele lor sprijină candidatura acestor orașe pentru titlul european. În egală măsură, susținerea de către primării a planurilor majore de investiții menite să crească atractivitatea acestor orașe, se impune de la sine.

- » Încurajarea competiției în furnizarea serviciilor publice conexe actului cultural propriu-zis: formare profesională, cercetare, asistență tehnică pentru accesarea fondurilor europene.
- » Acordarea de șanse egale organizațiilor neguvernamentale și instituțiilor publice de cultură în desfășurarea actului cultural în interes public la nivel local: scoaterea la concurs a serviciilor publice prestate de instituțiile publice subordonate și accesul ONGurilor la competiție, pentru oferirea de subvenții publice anuale, pe bază de program.

3.3. REFORMA SISTEMULUI DE FINANȚARE PUBLICĂ PENTRU PROIECTELE CULTURALE

În mod cert, reforma sistemului de finanțare publică pentru proiectele culturale este una dintre cele mai sensibile probleme și, în consecință, cea care este cel mai greu de realizat. Pentru noi, Coaliția Sectorului Cultural Independent, cultura vie nu se poate dezvolta în absența unui sprijin din partea autorităților. O parte din acest sprijin îl constituie finanțările care se fac din bani publici pentru activitățile culturale din România și din lume.

Înțelegem faptul că bugetul acordat Ministerului Culturii poate varia în funcție de nivelul de performanță al economiei naționale și dorim să ne implicăm în găsirea celor mai bune soluții pentru a face față perioadelor de criză financiară și economică. Însă, tot atât de bine înțelegem și faptul că scăderea bugetului alocat culturii, dublată de lipsa de eficiență și performanță în alocarea sumelor, reprezintă combinația letală pentru sectorul cultural românesc.

Aceste probleme nerezolvate riscă să contribuie la distrugerea fără posibilitatea revenirii a unor spații de exprimare artistică moderne, care încearcă să își construiască identitatea sub cupola a ceea ce noi am definit ca fiind cultura vie.

În opinia noastră, măsurile pe care le propunem în vederea reformării sistemului de finanțare publică a sectorului cultural vizează trei mari domenii: (i) mecanismul de finanțare și de cofinanțare a proiectelor culturale, (ii) modificări ale limitelor în care se pot face deduceri ca urmare a finanțării unor proiecte culturale de către firme și (iii) modificarea unor reglementări privind mecanismul financiar 2%.

A. Modificarea mecanismului de finanțare a proiectelor culturale multianuale cu dimensiune internațională, în primul rând cele co-finanțate de UE prin programul *Cultura 2014 – 2020*:

- » Asigurarea de la bugetul de stat (MCPN) a unor finanțări nerambursabile în care să acopere contribuția organizațiilor din România care participă la proiecte selectate în competiția europeană, atât ca lideri de proiect, cât și în calitate de co-organizatori.
- » Acoperirea printr-un singur contract de cofinanțare a întregii perioade de proiect, în corespondență cu calendarul proiectului european.
- » Posibilitatea acoperirii costurilor activităților proiectului pe întregul an calendaristic (și nu doar în perioada mai – noiembrie, cum este în prezent, ca urmare a lansării târzii și nevoii obținerii decontului mult înainte de finalizarea anului financiar).

B. Adoptarea schimbărilor propuse de Coaliția pentru Sprijinirea Filantropiei Individuale:

- » Extinderea bazei impozabile din care contribuabilii pot deduce sponsorizările efectuate către organizațiile neguvernamentale.
- » Stimularea donațiilor mari, de peste 100 de salarii minime pe economie, prin deducerea în limita a 10% din baza impozabilă a sumei donate.
- » Creșterea limitei de deducere de la 0,3% la 0,6% din cifra de afaceri pentru sponsorizările făcute de companii.

C. Modificarea unor reglementări privind mecanismul financiar de 2%:

- » Creșterea procentului de direcționare de la 2% la 3% pentru perioada 2015 – 2020.
- » Posibilitatea informării beneficiarilor asupra numelor persoanelor donatoare.
- » Lansarea unei campanii publice de informare privind existența acestui mecanism și posibilitatea virării banilor către sectorul cultural.

CREDITE FOTO

Pagina 6 : Școala de Vară Azuga (2012), proiect organizat de Centrul pentru Educație și Formare Sintagma. © Ana Drăghici

Pagina 13 : Cercetare artistică în cadrul E-Motional Bodies & Cities (2012), proiect european de mobilitate și schimburi artistice organizat de Fundația Gabriela Tudor. © Susana Fialas

Pagina 31 : Lansare revistei Scena.ro nr. 17 la Timișoara, Asociația Română pentru Promovarea Artelor Spectacolului (2012). © Adrian Pîclișan

Pagina 35 : "16 ianuarie" - spectacol de dans contemporan realizat cu publicul larg de coregraful Cosmin Manolescu (2011). © Ionuț Bărbulescu & Cristian Vrabete

SURSA INFORMAȚIILOR

(1) COMPENDIUM – cultural policies and trends in Europe, www.culturalpolicies.net

(2) Rapoarte anuale ale Administrației Fondului Cultural Național, www.afcn.ro

(3) Barometrul de Consum Cultural – 2010, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii, www.culturadata.ro

(4) România 2010. Sectorul neguvernamental – profil, tendințe, provocări, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, www.fdsc.ro

(5) Ministerul Finanțelor Publice, www.mfinante.ro

(6) The Cultural Statistics in Europe pocketbook, EUROSTAT, 2011

(7) Memoriu privind normativul de personal din bibliotecile din România, 2010, Biblioteca Națională a României, Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, Asociația Bibliotecarilor din România

(8) Instituția Căminului Cultural - *O Vedere de Ansamblu*, 2006, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii, www.culturadata.ro

(9) <http://ofensivagenerozitatii.blogspot.ro/2009/09/eveniment-turneu-la-tara-raport-final.html>

(10) <http://www.mediafax.ro/cultura-media/festivalul-george-enescu-2013-peste-150-de-evenimente-si-un-buget-de-9-milioane-de-euro-10269000>

(11) <http://www.suntparinte.ro/invatate/77-prescolar/6450-analiza-scoala-altfel-ce-cred-cadrede-didactice-parintii-si-copiii>

(12) SIBIU, CAPITALĂ CULTURALĂ EUROPEANĂ 2007, ianuarie 2005 – decembrie 2007, raport sinteză de Sergiu Nistor, Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, 2008.

(13) Institutul Cultural Român, www.icr.ro

(14) Contribuția economică industriilor bazate pe copyright în România, 2008, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii, www.culturadata.ro

(15) Contribuția industriilor creative la nivelul economiei naționale, 2011, GEA Strategy & Consulting, a Centrului de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii și a Universității București, <http://indcreative.postprivatizare.ro/>

(16) Vitalitatea culturală a orașelor din România, 2010, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii, www.culturadata.ro

COALIȚIA SECTORULUI CULTURAL INDEPENDENT

CE ESTE: Rețea de organizații culturale neguvernamentale, artiști și manageri culturali, fondată în 2010.

CE FACE: Susține și promovează interesele sectorului cultural non-profit în relație cu autoritățile publice prin: monitorizare și campanii de advocacy și lobby, studii, rapoarte și evaluări privind situația sectorului cultural din România, dialog activ cu autoritățile și instituțiile publice din cultură. Până în prezent au fost realizate campanii de advocacy în relație cu Administrația Fondului Cultural Național, Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, Ministerul Finanțelor Publice, Institutul Cultural Român. Acțiunile au inclus: recomandări, întâlniri directe, dezbateri publice, flashmob, derulări de proiecte cu specific de advocacy.

MEMBRI ACTIVI: Asociația MetruCub – resurse pentru cultură, Fundația Gabriela Tudor, Fundația AltArt, artsf – artist management service, Asociația Colectiv A, Asociația GroundFloor Group, Asociația Română pentru Promovarea Artelor Spectacolului, Asociația pepluspatru/ Centrul de Introspecție Vizuală și Asociația Jumătatea Plină.

SUSȚINĂTORI: aprox. 25 organizații, artiști și manageri culturali din toată țara.

SUSȚINĂTORII CARTEI: artiști, manageri și organizații active în domeniul cultural și în spațiul public românesc larg.

www.culturavie.ro

carta@culturavie.ro

<http://coalitiasectoruluiculturalindependent.wordpress.com>

CARTA PENTRU CULTURA VIE este o pledoarie argumentată pentru un alt mod de a face și de a sprijini cultura în România.

Documentul este lansat în perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din decembrie 2012 de către Coaliția Sectorului Cultural Independent în cadrul proiectului VOT CULTURA 2012 finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

